

УДК 376

DOI 10.18372/2786-823.1.17527

Чиж Віра Іванівна

доктор економічних наук, професор,

Черкаський державний технологічний університет,

м. Черкаси, Україна

chizhvera1954@gmail.com

Гавриленко Валентина Олександрівна

доктор економічних наук, доцент,

Черкаський державний технологічний університет,

м. Черкаси, Україна

vali4ka14@ukr.net

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ ПРИ НАВЧАННІ ОНЛАЙН

***Анотація.** Представлено матеріали щодо ідентифікації обдарованих студентів при навчанні онлайн. Робота містить напрями навчання обдарованих студентів, перелік та характеристики видів обдарованості, що підлягає виявленню та особливостей студента за якостями та здібностями при ідентифікації обдарованості в навчанні онлайн. Рекомендовано шляхи розвитку обдарованих студентів*

***Ключові слова:** види обдарованості, здібності, ідентифікація, розвиток.*

***Annotation.** Materials on the identification of gifted students during online education are presented. The work contains directions for the education of gifted students, a list and characteristics of the types of giftedness to be identified and the characteristics of the student in terms of qualities and abilities when identifying giftedness in online learning. Ways of development of gifted students are recommended.*

***Key words:** types of giftedness, abilities, identification, development.*

Успішне використання потенціалу обдарованих особистостей є складовою соціального і економічного розвитку держави. Досягнення законодавче визначеної мети освіти, що полягає у «всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору», обумовлює необхідність ідентифікації та сприяння розвитку обдарованої особистості в системі вищої освіти [1]. Для виявлення потенціалу особистості в системі вищої освіти вкрай необхідна ідентифікація здібностей студента для їх подальшого розвитку. При навчанні онлайн ідентифікація здібностей є дещо ускладненою, що підтверджує актуальність досліджень у цьому напрямку.

Метою статті є розкриття змісту обдарованості, формування переліку та надання характеристики видів обдарованості студентів, що підлягають виявленню при навчанні онлайн, для подальшого їх розвитку.

Обдарованість, як педагогічна категорія, являє собою індивідуальну потенціальну своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Апріорі можна стверджувати, що вступ на певну спеціальність вищого навчального закладу підтверджує наявність у студента бажання досягнути успіху саме у обраній галузі діяльності. І його реалізація ґрунтується на певних здібностях.

Завдання викладача – визначити ці здібності та сприяти їхньому розвитку. Якщо цей процес є успішним, у майбутнього фахівця не виникне розчарування в обраній спеціальності і професія буде спонукати до безперервного навчання на протязі всього життя.

Обдарованим студентам притаманні:

- порівняно високий розвиток мислення;
- довготривале запам'ятовування навчального матеріалу;
- добрі навички самоконтролю в навчальній діяльності;
- велика працездатність.

Неординарність, свобода висловлювання думки, багатство уяви, чіткість різних видів пам'яті, швидкість реакції, вміння піддавати сумніву й науковому осмисленню певні явища, стереотипи, догми є невід'ємною складовою їхнього мислення. Це створює сприятливі морально-психологічні умови для активної навчальної діяльності та збільшення її обсягу й інтенсивності з тим, щоб навчальне навантаження сприяло розвитку навчальних можливостей студентів, а не стримувало цей процес через недостатню їх завантаженість.

Як зазначає [2] традиційно провідним напрямом навчання обдарованих студентів є залучення їх викладачами до науково-дослідної роботи у наукових гуртках та проблемних групах, участі в конкурсах наукових робіт та олімпіадах із спеціальності, а також у студентських наукових конференціях. Серед стратегій навчання обдарованих студентів частіше використовуються збагачення змісту навчального матеріалу, поглиблене вивчення предмету, диференціація та індивідуалізація навчання.

Визнаючи ефективність проблемності у навчанні, більшість викладачів частіше застосовують інформаційно-ознайомлювальні методи.

Організація навчання обдарованих студентів передбачає, в основному, підготовку для студентів диференційованих завдань різного рівня за умови традиційного їх поділу на академічні групи. Лише в деяких вищих навчальних закладах реалізується навчання обдарованих студентів за індивідуальними програмами та поділ їх на спеціальні групи за рівнем здібностей.

Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності обдарованих студентів відрізняються різноманітністю і, як правило, мають професійну спрямованість.

Розвиток обдарованості майбутнього спеціаліста у Черкаському державному технологічному університеті ґрунтується на цілісній системі, яка передбачає:

- виявлення та підтримку обдарованої молоді;
- розвиток та реалізацію її здібностей;
- стимулювання творчої роботи студентів та викладачів;
- активізацію навчально-пізнавальної діяльності молоді;
- формування резерву для вступу у ВНЗ, магістратуру та аспірантуру, підготовку наукових та педагогічних кадрів.

У процесі навчання офлайн виявлення обдарованих студентів не є великою складністю. Безпосереднє і постійне спілкування викладача забезпечує досить швидко визначення здібностей кожного студента.

Онлайн навчання змінює традиційні напрямки роботи з виявлення обдарованих студентів та розвитку їх здібностей. Основою цієї роботи стають технології навчання, як цілеспрямоване використання, окремо або у комплексі, предметів, прийомів, способів, явищ та відносин для підвищення ефективності освітньої діяльності.

Серед виділених в педагогічній літературі видів обдарованості, при онлайн навчанні найлегше діагностувати інтелектуальну та академічну обдарованість.

Академічна обдарованість, як і інтелектуальна, передбачає високий рівень розвитку інтелекту та домінування особливих здібностей до навчання.

Соціальну та практичну обдарованість має розвивати система вищої освіти.

Соціальна відповідальність – це виняткова здатність вибудовувати довготривалі конструктивні взаємовідносини з іншими людьми.

Практична обдарованість має прояв в успішному використанні інтелекту в повсякденному житті.

Між цими видами обдарованості існує пряmolінійний зв'язок.

Чим вищий рівень інтелектуальної та академічної обдарованості, тим вірогіднішими є соціальна адаптація та практичні досягнення після отримання вищої освіти. Загальні риси наведених видів обдарованості надано в таблиці 1.

В основу ідентифікації і розвитку обдарованого студента має бути покладена багатофакторна модель творчої обдарованості, що містить набір спеціальних якостей та здібностей.

Таблиця 1

Характерні риси видів обдарованості студентів для ідентифікації та розвитку в онлайн навчанні

Види обдарованості	Загальні риси
Інтелектуальна обдарованість	Гострота мислення; спостережливість; виняткова пам'ять; виявляє виражену і різнобічну допитливість; довготривалі заняття однією справою; легкість у навчанні, вміння добре викладати свої думки; демонстрація здібностей до практичного здобуття знань; виняткові здібності до розв'язання завдань.
Соціальна обдарованість	Лідерські якості, інтелект вище середнього; вміння приймати рішення; здатність мати справу з абстрактними речами, з плануванням майбутнього, з часовими обмеженнями; гнучкість; здатність пристосовуватися; почуття відповідальності; впевненість у собі; наполегливість та ентузіазм; вміння чітко висловлювати думки.
Практична обдарованість	Домінування на роботі у вирішенні проблем, що потребують абстрактного мислення

Спеціальними якостями є позитивне уявлення про себе, самостійність, рішучість, допитливість, творчий інтерес, впевненість у своїх здібностях та силі, цілеспрямованість, вміння до кінця доводити справу, проблемне бачення, вміння аналізувати, інтегрувати і синтезувати інформацію, точність та альтернативність мислення, пошуковий стиль мислення, цілісність сприйняття. Здібності мають прояв у сміливості, готовності до ризику, ініціативності, прагненні до отримання нової інформації, розвинутому уявленні, фантазії, здібності до дослідницької діяльності та формуванню гіпотез.

Перераховані якості та здібності можуть бути вродженими та набутими. Вони залежать від характерологічних та індивідуальних особливостей студента, спрямованості на позитивне уявлення про себе. Диференціацію якостей та здібностей за особливостями студента надано в таблиці 2.

Таблиця 2

Характеристика особливостей студента за якостями та здібностями при ідентифікації обдарованості в навчанні онлайн

Характерологічні особливості	Індивідуальні особливості	Спрямованість на позитивне уявлення про себе
Сміливість Готовність до ризику Самостійність Впевненість у своїх силах та здібностях Цілеспрямованість Вміння довести почате до кінця Працьовитість Емоційна активність Вміння аналізувати, інтегрувати і синтезувати інформацію	Альтернативність мислення Дивергентність мислення Точність мислення Готовність до запам'ятовування Асоціативність пам'яті Цілісність Самостійність сприйняття Пошуковий перетворюючий стиль мислення Проблемне бачення Здатність до подолання інерційності мислення	Бажання пізнати себе Творчий інтерес Потяг до пошуку нової інформації Здібність до формування гіпотез та оригінальних ідей Розвиток уявлення та фантазії Здібність до між особистого спілкування

Сукупність перерахованих здібностей становить можливості обдарованого студента. Їх ідентифікація залежить від професійної та педагогічної майстерності викладача. Ідентифікація обдарованих студентів передбачає подальший їх розвиток.

Висновки. Можна констатувати, що ідентифікація здібностей студента є досить складною процедурою взагалі, і в навчанні онлайн, зокрема. Оскільки відсутній безпосередній контакт викладача зі студентом. Проте, знання характерних особливостей студента за якостями та здібностями при ідентифікації обдарованості дає змогу виділити такі шляхи розвитку обдарованих студентів при навчанні онлайн:

- прискорення оволодіння змісту навчальних предметів інтенсивним курсом;
- поглиблення вивчення дисциплін за окремими галузями знань;
- збагачення знань шляхом виходу за межі традиційної тематики за рахунок міждисциплінарних зв'язків;
- проблемне навчання.

Перераховані шляхи потребують розробки спеціальних навчальних програм, оригінальних методів надання навчального матеріалу, використання дослідницьких методів в процесі навчання, наявності індивідуальних тренінгових завдань, проблемних кейсів.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (Редакція станом на 24.09.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 15.10.2022).

2. Соломка Е.Т. Робота з обдарованими студентами. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22481/2/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A2%D0%90%20%D0%97%20%D0%9E%D0%91%D0>

[%94%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%9D.pdf](#) (дата звернення
16.10.2022).